

Pozycja opozycji

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W poprzednich latach kilkakrotnie poświęciliśmy uwagę partiom opozycyjnym i opozycji jako całości¹. W październikowym badaniu² zapytaliśmy Polaków nie tylko o stosunek do opozycji jako takiej i jej ocenę, ale także o postrzeganie i rozumienie znaczenia opozycji w systemie demokracji parlamentarnej.

Według *Słownika języka polskiego* pod redakcją Witolda Doroszewskiego, opozycja jest to „grupa ludzi wewnątrz parlamentu lub poza nim, mająca odmienne niż rząd poglądy i broniąca ich wszelkimi dostępnymi środkami”, w tym opozycja konstruktywna to „ugrupowanie polityczne, które nie tylko krytykuje działania rządu, ale także przedstawia konkretny program zmian”. Z kolei *Wielki słownik języka polskiego* PAN definiuje opozycję polityczną bardziej ogólnie – jako „grupę ludzi, którzy sprzeciwiają się polityce rządu lub władcy”. Według tego samego źródła, opozycję może charakteryzować przede wszystkim barwa polityczna – opozycja może być np. solidarnościowa, antykomunistyczna, demokratyczna, konserwatywna, liberalna, nacjonalistyczna, umiarkowana, centroprawicowa, lewicowa, prawicowa, magnacka. Ponadto opozycja może być charakteryzowana przez miejsce i zakres działania („parlamentarna, sejmowa, wewnątrzpartyjna, wewnętrzna; studencka; antysystemowa”, a biorąc pod uwagę dzisiejszą praktykę językową – także „totalna”), charakter aktywności (konsekwentna, konstruktywna; jawna, legalna; ostra, radykalna, silna; bezsilna) i jej czas (była, dawna, dotychczasowa, dzisiejsza, obecna, ówczesna, przedwojenna), może mieć także barwy narodowe (białoruska, czeska, polska). W Wikipedii możemy przeczytać, że opozycja jest to „ugrupowanie lub grupa ugrupowań, w szczególności partii politycznych, sprzeciwiających się polityce rządu lub większości parlamentarnej, krytykująca dominujące ideologie czy instytucje. Nie narusza przy tym prawa ani zasad gry wyborczej i parlamentarnej. Opozycja polityczna nie tworzy rządu i dąży do przejęcia władzy”.

A jak Polacy potocznie rozumieją pojęcie opozycji politycznej i jakie przyznają jej miejsce?

¹ Zob. komunikaty CBOS: „Polacy o zjednoczeniu opozycji”, luty 2019 (oprac. A. Cybulska i K. Pankowski), „O wzroście liczby Polaków nieidentyfikujących się ani z rządzącymi, ani z opozycją”, luty 2022 (oprac. A. Cybulska).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (390) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiadnim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiadnim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 3 do 13 października 2022 roku na próbie liczącej 1041 osób (w tym: 58,3% metodą CAPI, 26,1% – CATI i 15,6% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

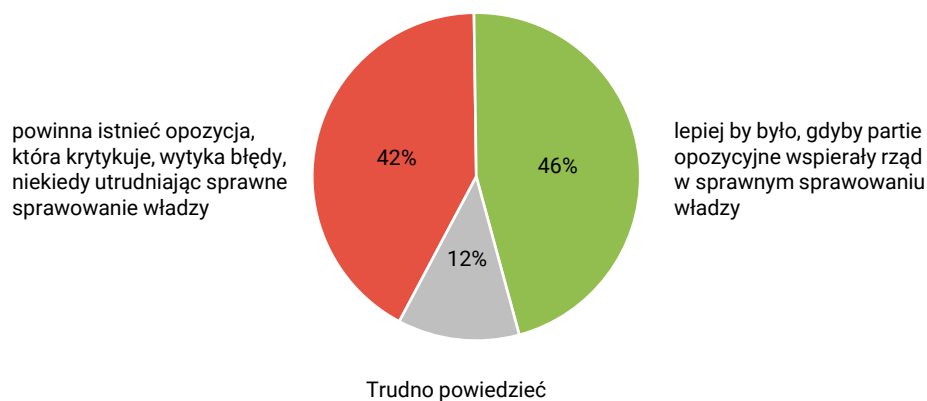
ROLA OPOZYCJI – WYOBRAŻENIA POLAKÓW

Teza, że zgoda jest lepsza niż spór, a współdziałanie lepsze niż konkurencja, jest obecna w kulturze polskiej od lat. Wystarczy przypomnieć ostatnie słowa *Zemsty* Aleksandra Fredry („Mocium panie, z nami zgoda, (...), Tak jest – zgoda, a Bóg wtedy rękę poda”), czy – z innego porządku – praktykę działania i nadzieje wiązane niegdyś z ruchem „Solidarność”. To przekonanie, tak mocno zakorzenione w Polakach, wydaje się jednak w przypadku dużej części badanych stać na przeszkodzie zrozumieniu i akceptacji logiki systemu demokracji parlamentarnej. Bo oto nieco większa część respondentów jest przekonana, że w obecnej Polsce lepiej by było, gdyby opozycja współpracowała z rządzącymi, niż była jeśli już nie radykalną alternatywą polityczną, to co najmniej krytycznym recenzentem władzy.

W październiku 46% badanych stwierdziło, że lepiej by było, gdyby partie opozycyjne wspierały rząd w efektywnym sprawowaniu władzy, niż pozostały wobec niej w intelektualnej i praktycznej kontrze (42%), która, choć może utrudniać sprawne rządzenie, to jednak teoretycznie pozwala uniknąć błędów, a co najmniej je dostrzec i nazwać. Mniej więcej co ósmy z badanych nie potrafił rozstrzygnąć tak postawionej kwestii.

CBOS

RYS. 1. Czy obecnie w Polsce:

Mężczyźni częściej niż kobiety uznają za zasadne istnienie opozycji krytycznej wobec władzy, wśród mężczyzn obie opinie mają tylu samo zwolenników (po 44%), wśród kobiet prawie połowa jest zdania, że opozycja powinna współpracować z rządzącymi (49%), zaś tylko 39% uznaje istnienie krytycznej opozycji za uzasadnione.

Ogólnie rzecz biorąc wykształcenie, miejsce zamieszkania i wiek, to czynniki demograficzne najbardziej różnicujące opinie dotyczące miejsca opozycji w naszym systemie politycznym. Ponad połowa osób z wyższym wykształceniem uważa, że opozycja powinna krytykować i wytykać błędy władzy, zaś niespełna jedna trzecia jest zdania, że raczej powinna wspierać rząd. To jedyna kategoria wyróżniona ze względu na poziom wykształcenia, w której taka opinia przeważa. Osoby słabiej

wykształcone częściej podzielają zdanie przeciwne, zaś wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz podstawowym lub gimnazjalnym większość opowiada się za tym, by u nas opozycja wspierała rząd.

Również miejsce zamieszkania wyraźnie różnicuje opinie w tym względzie. Ponad połowa mieszkańców wsi, a także mieszkańców najmniejszych miast jest zdania, że opozycja powinna popierać rząd. Natomiast mieszkańcy dużych i największych miast (powyżej 100 tys. mieszkańców) w większości uważają, że powinna być raczej krytycznym recenzentem poczynań władzy. Jeśli chodzi o wiek, to na przeciwnych biegunach lokuje się opinie najmłodszych i najstarszych respondentów – najstarsi (w wieku 65+) częściej są zdania, że opozycja powinna współdziałać z rządem, natomiast najmłodszy (w wieku 18–24 lata), że przeciwnie – powinna być krytykiem poczynań władzy. Wśród pozostałych respondentów rozkład opinii jest w większym lub mniejszym stopniu zbliżony do tego w całej populacji.

TABELA 1

	Czy obecnie w Polsce:		
	powinna istnieć opozycja, która krytykuje, wytyka błędy, niekiedy utrudniając sprawne sprawowanie władzy	lepiej by było, gdyby partie opozycyjne wspierały rząd w sprawnym sprawowaniu władzy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Wykształcenie			
Podstawowe/gimnazjalne	22	54	24
Zasadnicze zawodowe	35	65	9
Średnie	43	47	10
Wyższe	57	32	10
Miejsce zamieszkania			
Wieś	32	53	15
Miasto do 19 999 mieszkańców	38	51	12
20 000 – 99 999	44	49	7
100 000 – 499 999	55	31	13
500 000 i więcej mieszkańców	60	28	13
Wiek			
18–24 lata	50	36	14
25–34	42	46	12
35–44	42	47	11
45–54	40	48	11
55–64	41	45	15
65 lat i więcej	38	50	11

Spośród grup społeczno-zawodowych opozycję jako dalekie zaplecze rządu najchętniej widzieliby rolnicy (68%), robotnicy – bez względu na poziom kwalifikacji (54%–56%), pracownicy usług (53%) oraz renciści (52%). Natomiast o tym, że opozycja powinna raczej pilnować rządzących i krytycznie śledzić ich poczynania, w większości przekonani są przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem (62%), średni personel i technicy (57%), osoby bezrobotne (56%) oraz uczniowie i studenci (54%).

Oczywiście kwestie natury politycznej i obecnie silnie z nimi skorelowane deklaracje uczestnictwa w praktykach religijnych również w poważnym stopniu różnicują poglądy respondentów na ten temat. Większość osób o lewicowych poglądach politycznych, a także ponad połowa badanych o poglądach centrowych (odpowiednio 63% i 51%) oraz większość w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych (60%) jest zdania, że zadaniem opozycji jest przede wszystkim krytykować rządzących. Natomiast ankietowani o poglądach prawicowych (60%) oraz co najmniej 1–2 razy w miesiącu uczestniczący w praktykach religijnych w większości (58%–60%) uważają, że lepiej by było, gdyby opozycja wspierała rząd.

Podobne zróżnicowania znajdujemy w opiniach elektoratów poszczególnych partii politycznych. Trzy czwarte zdeklarowanych wyborców Prawa i Sprawiedliwości uważa, że opozycja powinna wspierać rząd w efektywnym sprawowaniu władzy, a nie utrudniać rządzenie jakimiś krytycznymi opiniami czy działaniami. Taki pogląd podziela również połowa wyborców niezdecydowanych. Natomiast elektoraty głównych partii opozycyjnych w mniej lub bardziej wyraźniej większości są zdania, że przeciwnie – opozycja powinna krytykować i utrudniać sprawowanie władzy, a nie w jakikolwiek sposób żyrować jej poczynania. W największym stopniu są o tym przekonani zwolennicy Koalicji Obywatelskiej, Lewicy oraz Polski 2050 Szymona Hołowni. Mniej zdecydowani w swoich opiniach są sympatycy PSL–Koalicji Polskiej oraz Konfederacji WiN.

TABELA 2

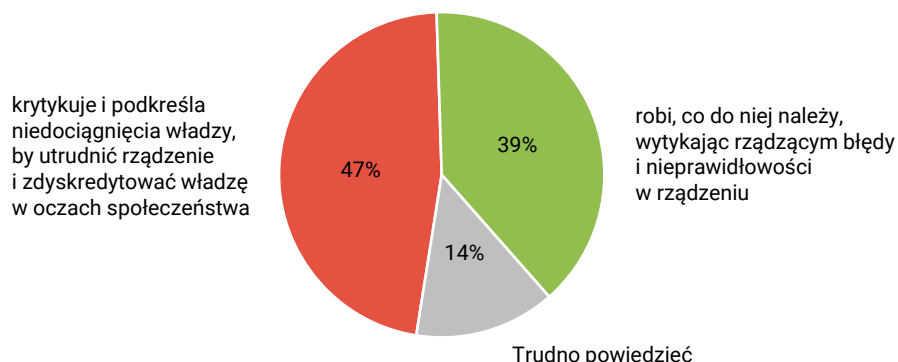
Czy obecnie w Polsce:	Elektoraty ugrupowań politycznych*						Niezdedydowani wyborcy	Niegłosujący
	PiS (wraz z SP i PR)	KO	Lewica	Konfederacja WiN	PSL–Koalicja Polska**	Polska 2050		
	procentowanie w kolumnach							
– powinna istnieć opozycja, która krytykuje, wytyka błędy, niekiedy utrudniając sprawne sprawowanie władzy	16	80	69	55	50	65	36	35
– lepiej by było, gdyby partie opozycyjne wspierały rząd w sprawnym sprawowaniu władzy	75	13	24	40	39	22	50	46
Trudno powiedzieć	9	7	7	5	11	13	14	19

* Wyodrębnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach do Sejmu i poparcia w głosowaniu danej partii/ugrupowania

** Wyniki uzyskane dla tego ugrupowania należy traktować bardzo ostrożnie ze względu na małą liczbę badanych deklarujących poparcie dla niego w próbie

Podobnie krytyczne okazały się opinie dotyczące motywacji, jakimi kieruje się obecna opozycja. Prawie połowa ankietowanych (47%) jest zdania, że opozycja, krytykując i podkreślając niedociągnięcia władzy, stara się przede wszystkim ją zdyskredytować w oczach społeczeństwa i utrudnić rządzenie, natomiast mniejsza część – niespełna dwie piąte (39%) uważa, że wytykając władzy błędy i wskazując nieprawidłowości w rządzeniu, opozycja robi tylko to, co do niej należy.

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, opozycja w Polsce:

Stwierdzenie, że opozycja robi, co do niej należy, równie często lub częściej niż przeciwną opinię wybierały osoby o lewicowych i centrowych poglądach politycznych, w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych, mieszkające w miastach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, z wyższym wykształceniem, o wysokich dochodach na osobę w rodzinie (4000 zł lub więcej), a spośród grup społeczno-zawodowych kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem, pracownicy administracyjno-biurowi oraz osoby bezrobotne. Pozostali respondenci częściej byli zdania, że opozycji zależy przede wszystkim na zdyskredytowaniu rządzących.

Opinie o motywacjach i kierunku działania obecnej opozycji różnicują sympatie partyjne. Ponad trzy czwarte wyborców Prawa i Sprawiedliwości lub jego koalicjantów jest zdania, że zdyskredytowanie władzy w oczach społeczeństwa jest głównym celem opozycji, sądzi tak również ponad połowa zwolenników Konfederacji. Natomiast prawie trzy czwarte sympatyków Lewicy i po ponad dwie trzecie elektoratów Koalicji Obywatelskiej i Polski 2050 ocenia, że dzisiejsza opozycja, wytykając błędy i nieprawidłowości rządzącym, robi tylko to, co powinna robić.

TABELA 3

Czy, Pana(i) zdaniem, opozycja w Polsce:	Elektoraty ugrupowań politycznych*						Niezdeterminowani wyborcy	Niegłosujący	
	PiS (wraz z SP i PR)	KO	Lewica	Konfederacja WiN	PSL-Koalicja Polska**	Polska 2050			
	procentowanie w kolumnach								
– krytykuje i podkreśla niedociągnięcia władzy, by utrudnić rządzenie i zdyskredytować władzę w oczach społeczeństwa	78	25	24	56	41	30	41	43	
– robi, co do niej należy, wytykając rządzącym błędy i nieprawidłowości w rządzeniu	15	69	74	41	41	67	41	32	
Trudno powiedzieć	7	6	2	3	18	3	18	25	

* Wyodrębnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach do Sejmu i poparcia w głosowaniu danej partii/ugrupowania

** Wyniki uzyskane dla tego ugrupowania należy traktować bardzo ostrożnie ze względu na małą liczbę badanych deklarujących poparcie dla niego w próbie

ZWOLENNICY RZĄDZĄCYCH VERSUS SYMPATYCY OPOZYCJI

Kiedy w maju 2017 roku po raz pierwszy badaliśmy polityczne identyfikacje Polaków w układzie dwubiegunowym, różnicującym potencjalnych wyborców na zwolenników obozu rządowego versus opowiadających się po stronie opozycji, Polacy dzielili się na trzy podobnie liczne grupy. Mniej więcej podobne były odsetki sympatyków obozu rządzącego, zwolenników opozycji oraz osób lokujących się poza linią tego podziału. Jednak już w październiku 2017 roku układ ten się zmienił – wyraźnie spadła liczba deklaracji wspierających opozycję, grupa zwolenników obozu rządowego zmniejszyła się tylko nieznacznie, a tym samym wzrosło znaczenie tzw. publiczności, czyli respondentów nieidentyfikujących się z żadną ze stron politycznego frontu. W kolejnym pomiarze, po prawie czterech i pół roku, w styczniu 2022 odnotowaliśmy z kolei spadek poparcia dla rządzących i przez cały rok bieżący w zasadzie utrzymywał się mniej więcej taki sam układ sił. W ciągu ostatnich dziesięciu miesięcy mniej więcej jedna czwarta dorosłych Polaków (od 23% do 27%) zaliczała się do zwolenników obozu rządowego, nieco mniej, bo średnio jedna piąta (od 19% do 23%) popierała opozycję, zaś połowa lub więcej (50% – 54%) lokowała się poza tą linią podziału i twierdziła, że nie popiera ani jednej, ani drugiej strony. Zatem to, co zmieniło się najbardziej, to wzrost odsetka „publiczności” – z deklaracji badanych wynika, że obecnie podział na zwolenników rządzących i sympatyzujących z opozycją nie angażuje już myśli i emocji ponad połowy Polaków.

CBOS

RYS. 3. Mówi się, że w polskim społeczeństwie istnieje wyraźny podział na tych, którzy sprzyjają obozowi rządzącemu, i tych, którzy sympatyzują z opozycją. Czy Pan(i) zaliczył(a)by siebie raczej do sympatyków obozu rządzącego czy też raczej do sympatyków opozycji?

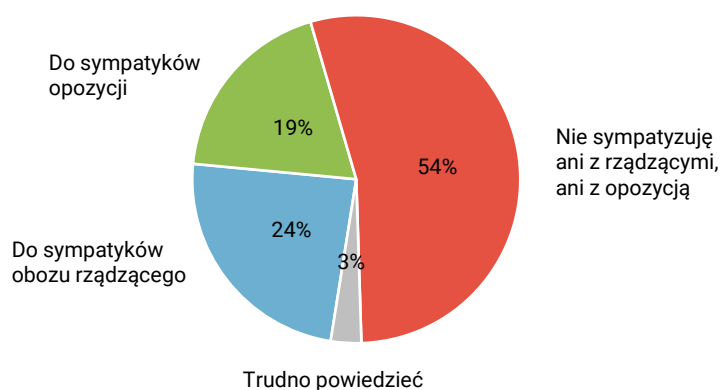

TABELA 4

Czy Pan(i) zaliczył(a)by siebie:	Według terminów badań										
	V '17	X '17	I '22	III '22	IV '22	V '22	VI '22	VII '22	VIII '22	IX '22	X '22
	procentowanie w kolumnach										
– do sympatyków obozu rządzącego	33	32	26	25	24	27	24	24	23	23	24
– do sympatyków opozycji	30	20	20	23	20	19	21	19	20	21	19
Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją	34	44	53	50	53	51	52	53	54	54	54
Trudno powiedzieć	3	4	1	2,6	3	3	3	4	3	2	3

Trzeba zauważyć, że opisany wyżej układ sił nie odzwierciedla tego, który wynika z deklaracji poparcia dla poszczególnych partii politycznych w ewentualnych wyborach. W październiku br. na PiS lub jego koalicjantów chciało głosować 30% zadeklarowanych uczestników wyborów (31%, uwzględniając poparcie dla nieformalnego koalicjanta, czyli partii Kukiz'15), zaś na wszystkie partie opozycji łącznie (KO, Polska 2050, Lewica, PSL-Koalicja Polska, Konfederacja) – 40% wyborców, a więc wyraźnie więcej niż na obóz rządowy. Nawet nie uwzględniając po stronie opozycji Konfederacji, w wymiarze preferencji partyjnych opozycja jako całość i tak ma przewagę nad rządzącymi (35% wobec 31%).

Skąd zatem ta rozbieżność?

Wynika to po trosze z preferencji osób niewybierających się na wybory, a więc nieuwzględnionych w rozkładzie preferencji partyjnych, a także wyborców niezdecydowanych, wśród których obóz rządowy cieszy się nieco większym poparciem, niż opozycja (zob. tabelę 5). Jednakże można to tłumaczyć również negatywnym obciążeniem znaczeniowym terminu opozycja, które pojawiło się w dyskursie publicznym w ostatnich latach. Słowo „opozycja” często używane jest raczej jako coś w rodzaju politycznego stygmatu, niż jako termin opisowy. Te pejoratywne konotacje sprawiają, że ankietowani gotowi są głosować na poszczególne partie będące w opozycji, ale część z nich wzdryga się przed zadeklarowaniem poparcia dla uogólnionej opozycji jako całości.

Z obozem rządzącym, co oczywiste, sympatyzują przede wszystkim wyborcy PiS oraz jego koalicjantów (82%). Odsetek ten jest niemal identyczny jak na początku roku. Sympatie dla obecnej władzy ze strony innych ugrupowań są znikome. Dotyczy to także zwolenników Konfederacji WiN, którzy jeszcze na początku roku dość licznie sympatyzowali z rządzącymi (25% ówczesnego elektoratu Konfederacji zaliczało się do sympatyków obozu rządzącego). Poza własnym elektoratem rządzący mają jeszcze nieco zwolenników wśród wyborców niezdecydowanych (14%) oraz – choć już mniej – wśród biernych politycznie, czyli niewybierających się na wybory (9%).

TABELA 5

Czy Pan(i) zaliczył(a)by siebie:	Elektoraty ugrupowań politycznych*						Niezdedy- dowani wyborcy	Niegłosu- jący
	PiS (wraz z SP i PR)	KO	Lewica	Konfe- deracja WiN	PSL- -Koalicja Polska**	Polska 2050		
	procentowanie w kolumnach							
– do sympatyków obozu rządzącego	82	3	0	2	2	0	14	9
– do sympatyków opozycji	2	62	57	22	29	44	10	8
Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją	15	33	43	71	65	54	73	79
Trudno powiedzieć	1	2	0	5	4	2	3	4

* Wyodrębnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach do Sejmu i poparcia w głosowaniu danej partii/ugrupowania

** Wyniki uzyskane dla tego ugrupowania należy traktować bardzo ostrożnie ze względu na małą liczbę badanych deklarujących poparcie dla niego w próbie

Z opozycją jako całością, w kontrze do PiS i jego koalicjantów, stosunkowo najczęściej identyfikuje się elektorat najsilniejszego z opozycyjnych ugrupowań – KO (62%). Odsetek takich deklaracji jest jednak mniejszy niż w styczniu br. (spadek z 70% do 62%), a co trzeci wyborca KO lokuje się dziś poza osią tego podziału (33%). Niewiele rzadziej do zwolenników opozycji zalicza się elektorat Lewicy (57%, tyle samo co w styczniu), jednak ponad dwie piąte tego elektoratu to osoby niezaangażowane po żadnej ze stron (43%, wzrost o 2 punkty procentowe). Wśród zadeklarowanych wyborców drugiej co do znaczenia formacji opozycyjnej – Polski 2050 – do zwolenników opozycji zalicza się tylko nieco ponad dwie piąte (44%); ponad połowa zadeklarowanych wyborców partii Szymona Hołowni nie sympatyzuje z rządzącymi, ale też nie identyfikuje się z opozycją jako taką (54%). W porównaniu z początkiem roku odsetek wyborców Polski 2050 dystansujących się wobec tego podziału nieco zmniejszył się (spadek z 60% w styczniu do 54% obecnie). Spośród elektoratów głównych ugrupowań poza osią podziału na rządzących i opozycję zdecydowanie najliczniej lokuje się elektorat Konfederacji WiN (71%). Zwolennicy tej formacji nie tylko są dziś znacznie mniej przychylnie nastawieni do rządzących (2% poparcia, spadek o 23 punkty procentowe w stosunku do stycznia), ale też w większym stopniu niż dziesięć miesięcy temu skłaniają się ku opozycji (22%, wzrost o 7 punktów).

Kim są obecnie przedstawiciele każdej z grup, czym różnią się zwolennicy rządzących i sympatycy opozycji pod względem cech położenia społeczno-demograficznego?

Mężczyźni nieco częściej niż kobiety opowiadają się za którąś ze stron tak definiowanego podziału. Więcej wśród nich jest sympatyków obozu rządowego niż zwolenników opozycji. Wśród kobiet, które rzadziej niż panowie skłonne są utożsamiać się z którąś ze stron, odsetki sympatyzujących z rządzącymi i z opozycją są zbliżone.

Sympatie dla rządzących niezmiennie pozostają odwrotnie proporcjonalne do wielkości zamieszkiwanej przez badanych miejscowości. Najsilniejsze są na wsi (29%), najsłabsze w dużych miastach (14%). I odwrotnie – im większa miejscowość tym częstsze deklaracje sympatii dla opozycji. Spośród mieszkańców największych aglomeracji do zwolenników opozycji zalicza się więcej niż

co trzeci (35%), natomiast wśród mieszkańców wsi i małych miasteczek sympatie takie deklaruje odpowiednio 11% i 14%. Jednak we wszystkich kategoriach respondentów wyróżnionych ze względu na miejsce zamieszkania wyraźnie przeważają osoby nieidentyfikujące się z żadną ze stron. Stosunkowo najwięcej jest ich wśród mieszkańców wsi i małych miast (do 20 tys. ludności).

Poparcie dla rządzących w mniejszym lub większym stopniu przeważa wśród badanych liczących ponad 35 lat, wśród młodszych respondentów przeważają sympatycy opozycji. Wiek niemal liniowo wpływa na poparcie dla obozu rządowego – im starsze osoby pytaliśmy, tym częstsze były deklaracje poparcia dla rządzących. Wśród osób powyżej 65 roku życia do sympatyków rządzących zalicza się ponad dwie piąte (42%), wśród najmłodszych z badanych (w wieku pomiędzy 18 a 24 rokiem życia) podobne deklaracje składa zaledwie jeden na stu. Zależności takiej nie obserwujemy natomiast w przypadku sympatyków opozycji. Młodszy wiek sprzyja, co prawda, poparciu dla opozycji, ale też wyraźnie idzie w parze ze skłonnością do dystansowania się wobec tak definiowanego podziału sceny politycznej. Opozycja stosunkowo najwięcej sympatyków ma wśród najmłodszych (w wieku między 18 a 24 rokiem życia – 25%), ale i najstarszych badanych (65 lat lub więcej – 25%), którzy, choć zdecydowanie najczęściej sympatyzują z rządzącymi, to jednocześnie znacznie rzadziej niż przeciętnie dystansują się wobec dwubiegunowego podziału sceny politycznej (31%). Niewiele mniej sympatyków opozycji znajdujemy wśród osób w wieku 45–54 lata (23%), rzadziej zaliczają się do nich osoby w wieku między 55 a 64 rokiem życia (17%) oraz badani mający 35–54 lata (15%). Podobnie jak w styczniu, pod względem krytycyzmu wobec opozycji na tle innych grup wiekowych wyróżniają się osoby między 25 a 34 rokiem życia – z opozycją sympatyzuje tylko co ósmy spośród nich (12%), zaś zdecydowana większość (76%) lokuje się poza osią podziału i odsetek ten jest najwyższy spośród wszystkich grup wiekowych. Poza podziałem na zwolenników rządzących i sympatyków opozycji sytuują się w większości także osoby zarówno o dekadę młodsze, jak i dekadę starsze. Wśród najmłodszych badanych (18–24 lata) odsetek takich deklaracji wynosi 70%, a wśród respondentów między 35 a 44 rokiem życia – 63%.

Tak jak dotychczas, poparcie dla obozu rządzącego *versus* opozycji pozostaje wyraźnie zróżnicowane także w zależności od wykształcenia i – co się z tym wiąże – statusu materialnego badanych.

Obóz rządowy ma największe poparcie wśród osób z wykształceniem podstawowym i gimnazjalnym (34%) oraz zasadniczym zawodowym (32%). W obu tych grupach liczba sympatyków opozycji jest ponad dwukrotnie mniejsza (odpowiednio 14% i 15%). Wśród osób z wykształceniem średnim obie liczebności są zbliżone – rządzący mają tylko nieco więcej sympatyków niż opozycja (odpowiednio 20% i 17%). Natomiast wśród badanych z wyższym wykształceniem zwolennicy opozycji prawie dwukrotnie przeważają nad sympatykami obozu rządzącego (odpowiednio 30% i 16%).

Sympatycy rządzących przeważają wśród osób o niskich i średnich dochodach *per capita*, natomiast respondenci deklarujący dochody w granicach od 3–4 tys. na osobę, a zwłaszcza najlepiej sytuowani (4 tys. lub więcej na osobę w rodzinie) częściej sympatyzują z opozycją. Poparcie dla rządzących deklaruje mniej więcej co czwarty ankietowany lokujący swoje dochody w przedziale od 1400 zł do 2999 zł na osobę w rodzinie i odsetki tych deklaracji niewiele różnią się w zależności od grupy dochodowej (od 24% deklaracji wśród najgorzej sytuowanych do 27% wśród osób o dochodach

od 2000 zł do 2999 zł na osobę w rodzinie). W wyższych grupach dochodowych poparcie to jest niższe (20% wśród deklarujących dochody od 3000 zł do 3999 zł i zaledwie 16% wśród osób o najwyższych dochodach (4 tys. lub więcej *per capita*). W przypadku opozycji zależność pomiędzy dochodami a liczbą zwolenników ma charakter liniowy – im wyższe dochody, tym częstsze sympatie badanych dla tej opcji politycznej. O ile spośród osób o najniższych dochodach do zwolenników opozycji zalicza się tylko co jedenasty (9%), o tyle wśród ankietowanych o najwyższych dochodach deklaracje takie składa prawie dwie piąte (38%).

Sympatie dla rządzących *versus* opozycji bardziej niż cechy położenia społeczno-demograficznego i ekonomicznego różnicują kwestie światopoglądowe. Poparcie dla obozu rządzącego jest nieodmiennie silnie związane ze stosunkiem do praktyk religijnych. Im częstszy w nich udział, tym częstsze deklaracje poparcia dla rządzących. Wśród respondentów uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu ponad dwie piąte zalicza się do zwolenników opcji rządzącej (43%), a ponad pięciokrotnie mniej to sympatycy opozycji (8%). Sympatie dla rządzących znacznie częstsze niż dla opozycji notujemy też wśród osób praktykujących raz w tygodniu (40% wobec 14%), a nawet biorących udział w praktykach raz czy dwa razy w miesiącu (24% wobec 14%). Sympatycy opozycji zdecydowanie przeważają jedynie wśród osób w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych.

TABELA 6

Udział w praktykach religijnych	Sympatycy obozu rządzącego	Sympatycy opozycji	Niesympatyzujący ani z rządzącymi, ani z opozycją	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Kilka razy w tygodniu	43	8	45	4
Raz w tygodniu	40	14	44	1
1–2 razy w miesiącu	24	14	61	1
Kilka razy w roku	15	17	64	3
W ogóle nie uczestniczy	6	33	56	5

Jednak w ostatnich miesiącach, od stycznia br., wśród najczęściej praktykujących obserwujemy dość znaczny spadek identyfikacji z rządzącymi (z 65% w styczniu, do 43% obecnie), a jednocześnie wzrost odsetka lokujących się poza tym dwubiegunowym układem (z zaledwie 24% w styczniu, do 45% obecnie). Zmniejszyła się także nieco grupa sympatyków PiS wśród osób praktykujących nieregularnie, raz czy dwa razy w miesiącu (z 29% w styczniu do 24% obecnie) i zwiększył się wśród nich odsetek tych, którzy nie sympatyzują z rządzącymi, ale też nie sympatyzują z opozycją. Natomiast wśród najliczniejszej grupy, czyli praktykujących raz w tygodniu, układ sympatii politycznych od stycznia praktycznie się nie zmienił (w styczniu było to 39% wobec 15%).

W przypadku osób o prawicowych poglądach stopień identyfikacji z opcją rządzącą, czyli PiS i jego koalicjantami, jest bardzo wysoki. Aż 61% badanych deklarujących prawicowe przekonania to jednocześnie zdeklarowani zwolennicy obozu władzy. Tylko co jedenasty ankietowany o prawicowych poglądach sympatyzuje z szeroko rozumianą i z natury rzeczy reprezentującą różne nurty i tradycje polityczne opozycją (9%). Z opozycją dwukrotnie częściej sympatyzują osoby o poglądach lewicowych (45%) niż mający przekonania centrowe (23%).

TABELA 7

Poglądy polityczne	Sympatycy obozu rządzącego	Sympatycy opozycji	Niesympatyzujący ani z rządzącymi, ani z opozycją	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Lewica	6	45	48	1
Centrum	8	23	67	2
Prawica	61	9	29	2
Trudno powiedzieć	6	3	80	11

Zwolennicy obu opcji zupełnie inaczej widzą miejsce opozycji w naszym systemie politycznym. Ponad trzy czwarte sympatyków opozycji (78%) sądzi, że zadaniem obecnej opozycji jest przede wszystkim krytyka i wytykanie błędów rządzącym, choć niekiedy może im to utrudniać życie. Z kolei trzy czwarte zwolenników obozu rządowego (75%) uważa, że lepiej by było, gdyby partie opozycyjne wspierały rząd w efektywnym sprawowaniu władzy. Najlicniejsza grupa respondentów, niesympatyzujących ani z rządzącymi, ani z opozycją, jest w swych opiniach podzielona, choć minimalnie częściej wolałaby współdziałanie (45%) niż krytykę (42%).

TABELA 8

Czy obecnie w Polsce:	Czy zaliczył(a)by siebie:		
	do sympatyków obozu rządzącego	do sympatyków opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją
procentowanie w kolumnach			
– powinna istnieć opozycja, która krytykuje, wytyka błędy, niekiedy utrudniając sprawne sprawowanie władzy	16	78	42
– lepiej by było, gdyby partie opozycyjne wspierały rząd w sprawnym sprawowaniu władzy	75	16	45
Trudno powiedzieć	9	6	14

Jeszcze większe różnice dotyczą interpretacji motywacji, którymi kieruje się opozycja. Ponad cztery piąte zwolenników obozu rządowego (81%) uważa, że krytyka płynąca ze strony partii opozycyjnych ma przede wszystkim zdyskredytować rządzących i utrudnić im sprawowanie władzy. Natomiast prawie trzy czwarte sympatyków opozycji (73%) jest zdania, że opozycja, wytykając rządzącym błędy i niedociągnięcia, robi tylko to, co do niej należy. Osoby lokujące się poza tym podziałem i niepopierające ani rządzących, ani opozycji, mają równo podzielone opinie – takie same odsetki respondentów (po 41%) zgadzają się z krytyczną opinią na temat opozycji, co uważają, że opozycja robi tylko to, co do niej należy.

TABELA 9

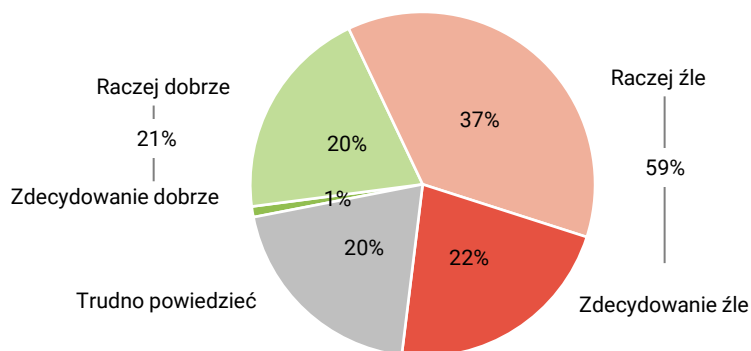
Czy, Pana(i) zdaniem, opozycja w Polsce:	Czy zaliczył(a)by siebie:		
	do sympatyków obozu rządzącego	do sympatyków opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją
procentowanie w kolumnach			
– krytykuje i podkreśla niedociągnięcia władzy, by utrudnić rządzenie i zdyskredytować władzę w oczach społeczeństwa	81	24	41
– robi, co do niej należy, wytykając rządzącym błędy i nieprawidłowości w rządzeniu	12	73	41
Trudno powiedzieć	7	3	18

OCENA DZIAŁALNOŚCI OPOZYCJI PARLAMENTARNEJ

Opozycja parlamentarna nie ma wśród Polaków najlepszych notowań, dobrze ocenia jej pracę 21% ankietowanych, przy czym są to niemal wyłącznie oceny umiarkowanie pozytywne, natomiast źle 59% – i 22% to oceny zdecydowanie negatywne.

CBOS

RYS. 4. Jak Pana(i) ocenia działalność opozycji parlamentarnej?

Oczywiście ten negatywny układ ocen wiąże się przede wszystkim z obecnie bardzo krytyczną ogólną postawą Polaków wobec polityki, działalności polityków i instytucji politycznych państwa. Przypomnijmy, że w październiku najgorzej oceniany był Sejm (61% ocen negatywnych, 22% pozytywnych), a nieco lepiej Senat (49% ocen negatywnych, 29% pozytywnych). Działalność rządu negatywnie oceniało 56% respondentów, a tylko 32% miało o niej pozytywne zdanie. Jedynie działalność prezydenta w równym stopniu zbierała oceny pozytywne (46%), co negatywne (45%). Spośród władz przedstawicielskich tylko władze samorządowe są oceniane przez zdecydowaną większość Polaków pozytywnie (69% ocen pozytywnych przy 24% – negatywnych).

Zróznicowania ocen w zależności od położenia socjodemograficznego nie są duże. Stosunkowo lepiej działalność opozycji oceniają osoby o lewicowych poglądach politycznych (37%), a także w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych (33%), zaś spośród grup społeczno-zawodowych średni personel i technicy (35%). Z kolei bardziej krytyczni wobec opozycji są mężczyźni (63%) niż kobiety (55%). Swoją krytycyzm wobec opozycji parlamentarnej w większym stopniu niż przeciętnie wyrażają osoby o prawicowych poglądach politycznych (78%), raz w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych (68%), a w grupach społeczno-zawodowych – rolnicy (78%), osoby pracujące na własny rachunek (68%) oraz pracownicy usług (65%).

W elektoratach partyjnych pozytywnie opozycję w większości oceniają tylko wyborcy KO (51%), nieco częściej pozytywnie (46%) niż negatywnie (43%) zdanie mają o jej działalności także sympatycy Lewicy. Natomiast wśród pozostałych elektoratów przeważają oceny negatywne. Najbardziej krytyczni są wyborcy PiS (82% negatywnie ocenia działania opozycji) oraz Konfederacji WiN (74%), a także wyborcy niezdecydowani (59%) oraz osoby bierne politycznie i niewybierające się na wybory (55%).

TABELA 10

Jak Pan(i) ocenia działalność opozycji parlamentarnej?	Elektoraty ugrupowań politycznych*						Niezdeterminowani wyborcy	Niegłosujący
	PiS (wraz z SP i PR)	KO	Lewica	Konfederacja WiN	PSL-Koalicja Polska**	Polska 2050		
procentowanie w kolumnach								
Dobrze	9	51	46	16	32	42	13	14
Źle	82	37	43	74	45	48	59	55
Trudno powiedzieć	9	12	11	10	23	10	28	31

* Wyodrębnione na podstawie deklaracji udziału w hipotetycznych wyborach do Sejmu i poparcia w głosowaniu danej partii/ugrupowania

** Wyniki uzyskane dla tego ugrupowania należy traktować bardzo ostrożnie ze względu na małą liczbę badanych deklarujących poparcie dla niego w próbie

Sympatycy obozu rządowego jeszcze częściej niż sami wyborcy PiS krytycznie oceniają działalność opozycji parlamentarnej (85% opinii negatywnych). Także najbardziej liczna grupa umownie zwana publicznością, czyli nieangażująca się po żadnej ze stron, w większości wystawia opozycji parlamentarnej negatywne noty (59%). Jedynie większość sympatyków opozycji (58%) uważa, że posłowie i senatorowie partii opozycyjnych zasiadający w parlamencie zadowalająco wypełniają swoje obowiązki. Warto jednak zauważyć, że nawet w tej grupie prawie jedna trzecia (32%) negatywnie ocenia działalność opozycji w parlamencie.

TABELA 11

Jak Pan(i) ocenia działalność opozycji parlamentarnej?	Czy zaliczył(a)by siebie:		
	do sympatyków obozu rządzącego	do sympatyków opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją
procentowanie w kolumnach			
Dobrze	7	58	15
Źle	85	32	59
Trudno powiedzieć	8	10	26

ILE JEST OPOZYCJI W OPOZYCJI – OCENY POSZCZEGÓLNYCH PARTII POLITYCZNYCH

Sprzeciw wobec aktualnie rządzących jest elementem definicyjnym opozycji politycznej. Ten antagonizm wobec władzy może mieć różną skalę i przybierać rozmaite formy, w wersji najłagodniejszej może być nawet np. cichą akceptacją, przy zachowaniu formalnej przynależności do opozycji, w bardziej zaawansowanej wersji może przybierać formę łagodnej krytyki, która, co prawda, poddaje działania władzy krytycznej ocenie, ale i tylko do tego się ogranicza, nie przekształcając się w czynny sprzeciw. Może być jednak również zorganizowaną działalnością mającą na celu odsunięcie od władzy aktualnie rządzących i przejęcie sterów państwa. W kolejnym pytaniu spróbowaliśmy zaprosić respondentów do oszacowania stopnia opozycyjności poszczególnych ugrupowań politycznych wobec rządów PiS i jego koalicjantów. Zadaniem ankietowanych było umiejscowienie poszczególnych ugrupowań funkcjonujących poza koalicją rządową na siedmiopunktowej skali, na której 1 oznaczało pełne poparcie dla obecnej władzy, zaś 7 – całkowitą opozycyjność.

Według średnich ocen badanych, wszystkie partie opozycyjne poza ugrupowaniem Kukiz'15 lokują się po stronie opozycyjnej i daleko jest im do poparcia dla rządu. Jedynie średnia ocen partii Kukiz'15 osiągnęła wartość 3,12, czyli niższą od punktu wyznaczającego środek skali (4), a zatem – zgodnie ze stanem faktycznym – obecnie, zdaniem badanych, to ugrupowanie raczej wspiera niż krytykuje rządzących. Bliska środka skali jest także ocena – w tej chwili politycznie marginalnego – Porozumienia Jarosława Gowina (4,04), a więc niegdysiejszego członka koalicji rządowej.

Według intuicji respondentów spośród partii opozycji parlamentarnej stosunkowo najbliżej rządzących lokuje się Konfederacja WiN (4,46). Także PSL-Koalicja Polska, zdaniem badanych, może pozostawać w zasięgu politycznego zainteresowania i oddziaływania koalicji rządowej (4,70). Warto jeszcze zauważyć, że ta ocena PSL-Koalicji Polskiej jest jednocześnie najbardziej jednoznaczna, na co wskazuje najniższa wartość odchylenia standardowego, podczas gdy w przypadku Konfederacji, mającej różne odcienie polityczne, oceny badanych były najbardziej rozproszone – odchylenie standardowe jest najwyższe. Jako najbardziej radykalnie opozycyjna wobec rządów PiS jest przez Polaków postrzegana Koalicja Obywatelska (5,77). Nieco mniej jednoznacznie opozycyjne, a zarazem

pod tym względem zbliżone do siebie, są, zdaniem badanych, Lewica (5,24) oraz Polska 2050 Szymona Hołowni (5,22).

TABELA 12

Średnie na 7-punktowej skali, na której 1 oznacza pełne poparcie dla rządu, a 7 – całkowitą opozycyjność

Oceniane ugrupowania	Średnia	Odchylenie standardowe
Koalicja Obywatelska	5,77	1,68
Lewica	5,24	1,65
Polska 2050 Szymona Hołowni	5,22	1,72
PSL-Koalicja Polska	4,70	1,60
Konfederacja WiN	4,46	1,92
Porozumienie Jarosława Gowina	4,04	1,78
Kukiz'15	3,12	1,80

Największe trudności z oceną respondenci mieli w przypadku Porozumienia Jarosława Gowina oraz Konfederacji WiN – jedna czwarta badanych lub więcej (odpowiednio 31% i 25%) nie podjęła się oszacowania stopnia opozycyjności tych ugrupowań. Natomiast stosunkowo najłatwiej było badanym ocenić KO, jedynie mniej więcej co szósty badany (17%) nie umiał tego zrobić.

Również rozkłady procentowe odpowiedzi wskazują, że, zdaniem Polaków, wobec rządów PiS najbardziej jednoznacznie opozycyjnym ugrupowaniem jest KO (63% głosów po stronie opozycji), przy czym trzeba zaznaczyć, że w tym aż 45% głosów wskazywało na kraniec skali, czyli całkowitą opozycyjność (punkt 7). Na kolejnych miejscach w skali opozycyjności „mniemanej” lokują się Lewica (55%) oraz Polska 2050 (53%), przy czym wskazania na całkowitą opozycyjność (punkt 7) wyniosły w obu przypadkach po 25%.

Bardziej rozmyty wizerunek polityczny mają w oczach Polaków PSL-Koalicja Polska oraz Konfederacja, po stronie jednoznacznie opozycyjnej ułożyło je odpowiednio 41% i 35% badanych, przy czym wskazania na całkowitą opozycyjność wyniosły odpowiednio 13% i 17%.

TABELA 13

Oceniane ugrupowania opozycyjne	Oceny badanych według siedmiostopniowej skali, na której 1 oznacza pełne poparcie dla rządu, a 7 – całkowitą opozycyjność.			
	Bliższe rządu (1–3)	Ani prorządowe, ani opozycyjne (4)	Bliższe opozycji (5–7)	Trudno powiedzieć
	w procentach			
KO	10	9	63	17
Lewica	12	13	55	20
Polska 2050	13	13	53	21
PSL-Koalicja Polska	17	18	41	23
Konfederacja WiN	24	15	35	25
Kukiz'15	50	13	16	21
Porozumienie Jarosława Gowina	29	15	25	31

Rozkłady średnich wskazują, że, poza Konfederacją, w elektoratach pozostałych partii jako najbardziej opozycyjna wobec obecnej władzy postrzegana jest KO. Wyborcy Konfederacji uważają, że najbardziej opozycyjne jest właśnie popierane przez nich ugrupowanie.

TABELA 14

Gdyby tak umieścić różne partie na skali, na której 1 oznacza całkowite poparcie dla rządu, a 7 całkowitą opozycyjność, to gdzie umieścić(a)by Pan(i) następujące ugrupowania?	Średnie ocen w elektoratach głównych ugrupowań					
	PiS	KO	Lewica	Konfederacja WiN	PSL-Koalicja Polska	Polska 2050 Szymona Hołowni
Koalicja Obywatelska (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni)	6,36	5,74	5,38	5,42	6,44	6,03
Lewica (Nowa Lewica, Razem)	5,74	5,32	5,04	4,56	5,56	5,19
Konfederacja Wolność i Niepodległość (KORWiN, Ruch Narodowy, Braun)	5,35	3,57	3,85	5,74	5,01	3,45
PSL - Koalicja Polska (Polskie Stronnictwo Ludowe, UED, Konserwatyści)	5,18	4,86	4,31	4,40	4,96	4,70
Polska 2050 Szymona Hołowni	5,69	5,24	5,04	4,76	5,75	5,59
Kukiz '15	3,42	2,57	3,03	2,39	2,81	2,39
Porozumienie Jarosława Gowina	4,83	3,73	3,54	3,94	3,52	3,19

Również zwolennicy obozu rządowego oraz sympatycy opozycji, a także osoby lokujące się poza tym podziałem jako najbardziej opozycyjną wobec obecnej władzy identyfikują Koalicję Obywatelską. Przy czym jest ona bardziej opozycyjna w oczach zwolenników obozu rządowego niż opozycji czy wśród „publiczności”. Kolejne miejsca pod względem stopnia opozycyjności we wszystkich grupach zajmują Lewica i Polska 2050. W ocenie zwolenników obozu rządowego najmniej opozycyjne są PSL-Koalicja Polska i – nieco rzadziej – Konfederacja. Natomiast zdaniem sympatyków opozycji kolejność jest odwrotna – najmniej opozycyjna jest Konfederacja (jej ocena lokuje się poniżej wartości środka skali, a więc bliższa jest poparciu dla władzy), zaś koalicja PSL-Koalicja Polska jest pod tym względem bliższa opozycji.

TABELA 15

Gdyby tak umieścić różne partie na skali, na której 1 oznacza całkowite poparcie dla rządu, a 7 całkowitą opozycyjność, to gdzie umieścić(a)by Pan(i) następujące ugrupowania?	Czy zaliczył(a)by siebie:		
	do sympatyków obozu rządzącego	do sympatyków opozycji	Nie sympatyzuję ani z rządzącymi, ani z opozycją
Koalicja Obywatelska (Platforma Obywatelska, Nowoczesna, Inicjatywa Polska, Zieloni)	6,37	5,78	5,49
Lewica (Nowa Lewica, Razem)	5,64	5,43	4,93
Konfederacja Wolność i Niepodległość (KORWiN, Ruch Narodowy, Braun)	5,28	3,51	4,45
PSL - Koalicja Polska (Polskie Stronnictwo Ludowe, UED, Konserwatyści)	5,09	4,87	4,42
Polska 2050 Szymona Hołowni	5,64	5,38	4,93
Kukiz '15	3,35	2,43	3,30
Porozumienie Jarosława Gowina	4,69	3,53	3,91

Wydaje się, że ideałem politycznym wielu Polaków nadal pozostaje jakaś postać jedności. W tym ujęciu rozumiana słownikowo opozycja nie ma racji bytu, bo wszyscy razem powinni wspierać słuszne wysiłki władzy. Opozycja jest zatem utrudnieniem, przeszkodą, a w wersji skrajnej – przeciwnikiem, który szkodzi, a nie kategorią opisową nieodłączną od modelu demokracji parlamentarnej. Ten rodzaj myślenia wydaje się oddziaływać szerzej, niż można by się spodziewać, dlatego zapewne m.in. poparcie dla opozycji jako całości jest mniejsze niż łączne poparcie dla poszczególnych partii składających się na tę opozycję. Stąd pewnie bierze się przeważające wśród Polaków przekonanie, że opozycja, krytykując i podkreślając niedociągnięcia władzy, stara się przede wszystkim utrudnić rządzenie, a nie robi tylko to, co do niej należy.

Opozycja, tak jak inne instytucje polityczne państwa, nie ma obecnie wśród Polaków dobrych notowań i trzeba zauważyć, że negatywne oceny nie płyną wyłącznie ze strony jej przeciwników politycznych, ale także stosunkowo wielu sympatyków opozycji (około jednej trzeciej) ma krytyczne zdanie o jej działaniach czy też ich braku. W oczach Polaków najsilniejszy wizerunek partii opozycyjnej wobec rządów PiS i jej koalicjantów ma Koalicja Obywatelska, a jako relatywnie bliższe władzy są postrzegane Konfederacja i PSL-Koalicja Polska.

Opracowali

Agnieszka Cybulska

Krzysztof Pankowski